

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાતની વડી અદાલતમાં, અમદાવાદ ખાતે

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૬૩૨/૧૯૯૭

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયાધીશ શ્રી કે.જે. ઠાકર સહી/—

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	હા
---	---	----

૨	પત્રકારને સંદર્ભ કરવામાં આવશે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની ઉચિત નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતનું બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ આદેશના અર્થઘટને સંબંધિત કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે ?	ના
૫	શું આ ચુકાદો દીવાની ન્યાયાધીશને પરીપત્રીત કરવાનો છે ?	ના

=====

નાનિબેન, કાનજીભાઈ રણછોડભાઈનાં પત્ની અને ૧....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય....સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ :

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧-૨ તરફે એડવોકેટ શ્રી જે.એમ. પંચાલ માટે શ્રી કે.જે.
પંચાલ,

પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ માટે સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) માટે સુશ્રી
સી.એમ. શાહ, એ.પી.પી.

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

તારીખ : ૩૦/૦૧/૨૦૧૫

સીએવી ચુકાદો

૧. વર્તમાન અપીલ અપીલકર્તાઓ દ્વારા ફોજદારી કાર્યપદ્ધતિ સંહિતા ની કલમ
૩૭૪ હેઠળ, ૧૩.૬.૧૯૯૭ ના રોજ વિદ્વાન એડિશનલ સીટી સેશન્સ જજ,
અમદાવાદ દ્વારા સેશન્સ કેસ નં.૧૪/૧૯૯૪ માં પસાર કરાયેલા ચુકાદો અને
આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં અપીલકર્તા-આરોપીઓને ભારતીય
દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુનામાં દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા
(આગળ ટૂંકમાં “આઈ.પી.સી.” તરીકે ઉલ્લેખિત). આ વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા
અપીલકર્તાઓને બે વર્ષના સખત કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી અને

રૂ.૧,૦૦૦/- નો દંડ ભરવા આદેશ કરવામાં આવ્યો હતો તથા દંડની ચુકવણીમાં નિષ્ફળતા રહે તો એક માસની સાદી કેદની સજા નક્કી કરવામાં આવી હતી.

૨. ફરિયાદ પક્ષનો સંક્ષેપમાં કેસ એવો છે કે આરોપીઓએ પડોશી અને દૂરના સગા એવા મૃત્યુ પામેલાં વિરુદ્ધ ચોરીના ખોટા આક્ષેપો કર્યા હતા અને આ બાબતને લઈને આરોપીઓ તેમની સાથે ઝઘડો કરતાં હતાં, તેથી મૃત્યુ પામેલાંએ આત્મહત્યા કરી. આક્ષેપ છે કે આરોપીઓની ઝૂંપડીમાં મરામત ચાલી રહી હતી અને તેથી ઘરવખરીના સામાનને મૃત્યુ પામેલાં, જેઓ દૂરના સગા તથા પડોશી હતાં, તેમના ઘરમાં મૂકવામાં આવ્યા હતા. આક્ષેપ છે કે આશરે ૧૫ દિવસ પછી આરોપીઓએ તે સામાન પાછો લઈ લીધો, જોકે એક સોનાની વીંટી અને ઘડિયાળ ગુમ જણાઈ હતી અને આરોપીઓને શંકા હતી કે મૃત્યુ પામેલાંએ તેની ચોરી કરી હતી. વધુમાં આક્ષેપ છે કે ઘટનાના પાંચ દિવસ પૂર્વે, આરોપીઓની પ્રેરણાથી, મૃત્યુ પામેલાં અને તેમના પતિ એક ભૂતપ્રેત નિવારક પાસે ગયા હતા, જેણે જણાવ્યું હતું કે આરોપીઓના ઘરના કોઈએ તે સામાન લઈ લીધું હતું અને વધુમાં કહ્યું હતું કે મૃત્યુ પામેલાં અને તેમના પતિ નિર્દોષ હતા. આક્ષેપ છે કે તે પછી પણ આરોપીઓ મૃત્યુ પામેલાં સાથે ઝઘડો ચાલુ રાખતા રહ્યા. આક્ષેપ છે કે મૃત્યુ પામેલાં કંટાળીને ૩૧.૫.૧૯૯૩ના રોજ આશરે સાંજે ૬.૪૫ વાગ્યે કેરોસીન છાંટી અને પોતાની જાતને આગ ચાંપી આત્મહત્યા કરી. તેથી પોલીસમાં ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૨.૧ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી અને આરોપી વિરુદ્ધ વિજ્ઞાન દંડાધિકારીની અદાલતમાં આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું. કેસ સત્ર અદાલતમાં ચલાવાપાત્ર હોવાથી તેને સત્ર અદાલતમાં મોકલી આપવામાં આવ્યો. ત્યારબાદ, આરોપ ઘડવામાં આવ્યો અને આરોપીને સમજાવવામાં આવ્યો, જેના જવાબમાં આરોપીએ પોતે દોષી ન હોવાનું જણાવ્યું અને પોતાના પરખ માટે માંગ કરી.

૨.૨ આરોપી વિરુદ્ધના આરોપો સિદ્ધ કરવા માટે, ફરિયાદ પક્ષે નીચેના સાક્ષીઓને તપાસવામાં આવ્યા છે:

અનુ. સાક્ષીનું નામ	આંક.
નાં.	
૧ કેશવભાઈ છનાભાઈ મહિડા	૧૦
૨ બાબાભાઈ પરમાર	૧૧
૩ મંજુલાબેન મહિડા	૧૨
૪ રાજેશ પોપટલાલ પારમાર	૧૬
૫ અંબાલાલ ત્રિકમલાલ	૧૭
૬ એલ.એન.ગામેટી	૧૮
૭ ડૉ.ડી.જી. દેસાઈ	૨૨

૨.૩ ફરિયાદ પક્ષે અપરાધસ્થળના પંચનામા, મદ્દામાલના પંચનામા, ઇન્કવેસ્ટ પંચનામા, ફરીયાદ વગેરે સ્વરૂપે દસ્તાવેજી પુરાવા પણ રેકૉર્ડ પર રજૂ કર્યા છે.

૨.૪ ત્યારબાદ, ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા સમાપન પુરશીસ દાખલ કર્યા પછી, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓના વધુ નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા. આરોપીઓએ ફરિયાદ પક્ષના કેસનો ઇનકાર કર્યો અને રજૂ કર્યું કે તેમની વિરુદ્ધ ખોટો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૫ સુનાવણી પૂર્ણ થયા બાદ તથા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂલવણી કર્યા પછી, વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા વિદ્વાન ન્યાયાધીશે અપીલકર્તા-અભિયુક્તોને દોષિત ઠરાવ્યા હતા. વિદ્વાન એડિશનલ સીટી સેશન્સ જજ, અમદાવાદ દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૧૪/૧૯૯૪ માં ૧૩.૬.૧૯૯૭ના રોજ પસાર કરાયેલા દોષસિદ્ધિના ઉક્ત ચુકાદા અને આદેશથી વ્યથિત તથા અસંતુષ્ટ થઈ, અપીલકર્તા-અભિયુક્તોએ વર્તમાન અપીલ આ અદાલતમાં દાખલ કરી છે.

૩. અપીલકર્તાઓ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી કે.જે. પંછાલ દ્વારા રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન અતિરિક્ત સીટી સત્ર ન્યાયાધીશનો ચુકાદો હકીકતો તથા કાયદા બંને દૃષ્ટિએ અત્યંત ભૂલપૂર્ણ છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન સત્ર ન્યાયાધીશે ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો અનુસાર

રેકૉર્ડ પુરાવાની મૂલવણી કરી નથી. તેમણે આગળ રજૂઆત કરી હતી કે નીચલી અદાલતે એ બાબતનું મૂલવણ કરવાનું ચૂકી ગઈ છે કે ફરિયાદ પક્ષના કેસમાં અનેક સ્પષ્ટ અને ગંભીર ખામીઓ હતી, જેને વિદ્વાન ન્યાયાધીશે અત્યંત હળવાશથી અવગણેલી, જેના પરિણામે ન્યાયનો ભંગ થયો છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના દોષસિદ્ધિ તથા દંડના ચુકાદા અને આદેશ કાયદા વિરુદ્ધ, અધિનિયમની સ્પષ્ટ જોગવાઈઓના વિરુદ્ધ તથા રેકૉર્ડ પુરાવાના વિરુદ્ધ છે. તેમણે આગળ રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતે આ હકીકત પર વિચાર કરવો જોઈએ હતો કે ફરિયાદ પક્ષ ધારા ૩૦૬, આઈ.પી.સી. હેઠળનો ગુનો સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે અને તેથી આરોપીને નિર્દોષ છૂટકારો આપવો જોઈએ હતો. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આ હકીકતનું મૂલવણ કરવું જોઈએ હતું કે ફરિયાદ પક્ષના કેસને સાચો અને યોગ્ય માનીને પણ, આરોપી વિરુદ્ધ આઈ.પી.સી.ની ધારા ૩૦૬ હેઠળ કોઈ ગુનો બનેતો નથી.

૪. શ્રી પાંચાલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે, વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે આ બાબતને યોગ્ય રીતે મૂલવવી જોઈતી હતી કે દુષ્પ્રેરણાનો ગુનો બને તે માટે કોઈ જાણબૂઝીને સહાય કે પ્રેરણા આપવાનો હેતુ જ નથી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આ હકીકતનું મૂલવણું જોઈતું હતું કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૦૭ના તત્વો વર્તમાન કેસના હકીકતો પર

આકર્ષિત થતા નથી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે આ બાબતનો વિચાર કરવો જોઈતો હતો કે સામાન્ય સ્ત્રી આવી પરિસ્થિતિમાં આત્મહત્યા કરે કે કેમ. ફક્ત એટલા કારણથી કે સંવેદનશીલ સ્ત્રીએ આત્મહત્યા કરી છે, આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળના અપરાધ માટે જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આ હકીકતનો વિચાર કરવો જોઈતો હતો કે આરોપીની મરનારને આત્મહત્યા કરવા પ્રેરવાની કોઈ ઈચ્છા નહોતી અને આરોપી એ પૂર્વાનુમાન કરી શક્યો હોત તેમ નથી. આશય અને દોષમનઃસ્થિતિ દુષ્પ્રેરણના ગુનાના મુખ્ય તત્વો છે અને વર્તમાન કેસમાં તે ગેરહાજર છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે અત્યંત રસ ધરાવતા સાક્ષીઓના પુરાવા પર આધાર રાખીને કાનૂની દૃષ્ટિએ નોંધપાત્ર ભૂલ કરી છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યારે તમામ નજીકના સગાઓએ સ્પષ્ટ અને સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે ઘટનાના સમયથી લઈને તેના મૃત્યુ સુધી મરનાર બેભાન હતી અને બોલી શકતી નહોતી, ત્યારે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે મરણોન્મુખ નિવેદન-આંક ૨૭ પર આધાર રાખવો જોઈતો નહોતો. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આ હકીકતનો વિચાર કરવો જોઈતો હતો કે મરનાર કોઈપણ નિવેદન આપવા માટે સુસ્થ મનોદશામાં હતી તેમ કહી શકાય નહીં. ફરજ પર રહેલા અને તેણી સચેત હતી તેમ પ્રમાણિત કરનાર ડૉક્ટરની ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી નથી અને તપાસ ન કરવાનું કોઈ સ્પષ્ટીકરણ પણ આપવામાં આવ્યું નથી. તેણી સુસ્થ માનસિક સ્થિતિમાં હતી તે

સાબિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે હોસ્પિટલના અન્ય કોઈપણ કર્મચારીઓની પણ તપાસ કરી નથી. વધુમાં, માત્ર તેણી સચેત હતી એટલા પરથી એવું કહી શકાય નહીં કે તેણી નિવેદન આપવા માટે સુસ્થ માનસિક સ્થિતિમાં હતી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે એવો આક્ષેપ છે કે આરોપીની પ્રેરણાથી મરનાર અને તેના પતિને એક મંત્રતંત્ર કરનાર પાસે લઈ જવાયા હતા. તેમ છતાં, ફરિયાદ પક્ષે આ મંત્રતંત્ર કરનારની તપાસ કરી નથી અને તપાસ ન કરવા બાબતે ફરિયાદ પક્ષે કોઈ સ્પષ્ટીકરણ પણ આપ્યું નથી. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે રસ ધરાવતા સાક્ષીઓના પુરાવામાં મહત્વપૂર્ણ, પ્રાણવત્તા ધરાવતા અને અગત્યના વિરોધાભાસો તથા અવગણનાઓ છે અને તેથી વિદ્વાન ન્યાયાધીશે પુરાવા પર આધાર રાખવો જોઈતો નહોતો. તેથી, આ દૃષ્ટિકોણથી પણ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ આરોપીઓ વિરુદ્ધનો કેસ સાબિત કરવામાં ખામી રહેલી છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદ પક્ષ વર્તમાન અપીલકર્તાઓ વિરુદ્ધનો કેસ તમામ વાજબી સંશયથી પરે સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યું છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, આ અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે અને નીચલી અદાલતનો ચુકાદો અને આદેશ રદ કરવામાં આવે. તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં તેમણે નીચેના અધિકૃત નિર્ણયો પર આધાર મૂક્યો છે.

(i) ગંગુલા મોહન રેડ્ડી વિ. આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય, (૨૦૧૦) ૧ એસ.સી.સી. ૭૫૦

(ii) એસ.એસ.છીના વિ. વિજય કુમાર મહાજન અને અન્ય, (૨૦૧૦) ૧૨
એસસીસી ૧૯૦

૫. તેની સામે, સુશ્રી સી.એમ. શાહે આ અદાલતને પુરાવાઓમાંથી પસાર કરી અને રજૂઆત કરી છે કે નીચલી અદાલતના માનનીય ન્યાયાધીશનો ચુકાદો હકીકતોના આધારે એવો નથી કે જેમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની આવશ્યકતા રહે અને આરોપીની દોષસિદ્ધિમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે અપીલકર્તાઓ તરફથી માનનીય વકીલે જે ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કર્યો છે, તે આ કેસની હકીકતો પર લાગુ પડતા નથી. તેમણે રજૂઆત કરી કે માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે, મૃતક પર કરવામાં આવેલા ચોરીના આક્ષેપોને કારણે તથા તેમના વચ્ચે વારંવાર થતા ઝઘડાઓને કારણે, યોગ્ય રીતે એવું નિર્ધારિત કર્યું છે કે મૃતકના મૃત્યુ માટે આરોપી જવાબદાર હતો. તેમણે રજૂઆત કરી કે ફરિયાદ પક્ષ ફૂરતા અને આત્મહત્યા વચ્ચેનો સંબંધ સાબિત કરવામાં સફળ રહ્યો છે. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે સાક્ષીઓએ પણ ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું છે અને આરોપી-અપીલકર્તાઓ સાથેના ઝઘડા બાદ અડધી કલાકમાં આત્મહત્યા કરનાર મૃતક બાબતે માનનીય સત્ર અદાલતના ન્યાયાધીશે તેને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવ્યો છે. તેથી, તેમણે રજૂઆત કરી કે પડકારાયેલ ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ ન કરવો જોઈએ અને તેને પુષ્ટિ આપવી જોઈએ.

૬. કેસની ગુણદોષ પર વિચારણા કરતાં પહેલાં, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬, જે નીચે મુજબ છે, તેનું પુનરુત્પાદન કરવું આવશ્યક છે : –

૩૦૬. આત્મહત્યાનો દુષ્પ્રેરણા. – જો કોઈ વ્યક્તિ આત્મહત્યા કરે, તો જે કોઈ આવી આત્મહત્યાની કરણામાં દુષ્પ્રેરણા કરે, તેને દસ વર્ષ સુધીની અવધિ માટેના કોઈપણ પ્રકારની કેદથી દંડિત કરવામાં આવશે, અને તે દંડના પણ પાત્ર રહેશે.

૭. એસ.એસ. છીના (ઉપરોક્ત) ના મામલામાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

“૧૮. “ઉશ્કેરણી” સંહિતાની કલમ ૧૦૭ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે. અમે કલમ ૧૦૭ને અહીં પુનઃઉતારવી યોગ્ય માનીએ છીએ, જે નીચે મુજબ છે:

૧૦૭. કોઈ બાબતની દુષ્પ્રેરણા. –જે વ્યક્તિ કોઈ બાબત કરાવવામાં દુષ્પ્રેરણા કરે છે, તે આ રીતે કરે છે: પ્રથમ. –કોઈ વ્યક્તિને તે બાબત કરવા માટે ઉશ્કેરે છે; અથવા દ્વિતીય. –તે બાબત કરવા માટે એક કે વધુ અન્ય વ્યક્તિઓ સાથે કોઈ ષડ્યંત્રમાં જોડાય છે, જો તે ષડ્યંત્રના અનુસંધાનમાં અને તે બાબત કરવા માટે કોઈ કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર અવગણના થાય; અથવા તૃતીય. –કોઈ

કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર અવગણના દ્વારા, ઈશિદાપૂર્વક તે બાબત કરવામાં સહાય કરે છે.

૨૦. સ્પષ્ટીકરણ ૨, જે કલમ સાથે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે

૧૦૭ નીચે મુજબ વાંચવામાં આવે છે:

સ્પષ્ટીકરણ ૨. –જે કોઈ, કોઈ કૃત્યના આચરણ પૂર્વે અથવા તે આચરણના સમયે, તે કૃત્યના આચરણને સુગમ બનાવવા માટે કંઈપણ કરે છે, અને તેથી તેના આચરણને સુગમ બનાવે છે, તે કૃત્યના આચરણમાં મદદરૂપ થયો હોવાનું કહેવાય છે.

૨૧. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે આ અદાલતના મહેન્દ્ર સિંહ વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, ૧૯૯૫ પૂરક (૩) એસસીસી ૭૩૧ ના ચુકાદા પર આધાર મૂક્યો છે. મહેન્દ્ર સિંહમાં, કરવામાં આવેલા આક્ષેપો નીચે મુજબ હતા: (એસસીસી પૃ. ૭૩૧, પરા ૧)

૧. ... મારી સાસુ અને પતિ તથા નણંદ (પતિના મોટા ભાઈની પત્ની) મને હેરાન કરતાં હતાં. તેમણે મને માર માર્યો અને અપશબ્દો બોલ્યા. મારા પતિ મહેન્દ્ર બીજી વાર લગ્ન કરવા ઇચ્છે છે. તેમના મારી નણંદ સાથે અવિધિક સંબંધો છે. આ કારણોસર અને હેરાનગતિને કારણે હું પોતાને સળગાવીને મૃત્યુ પામવા ઇચ્છું છું.

ઉપરોક્ત આક્ષેપોના આધારે અદાલતે સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષ પર પહોંચીને ઠરાવ્યું કે મૃતકના નિવેદનના આધારે કોઈપણ રીતે સહાયતા પ્રેરણાના તત્વો લાગુ પડતા નથી. અપીલકર્તાના જણાવ્યા મુજબ, મૃતકને હેરાનગતિ કરવામાં આવી હોવાના ઉપરોક્ત આક્ષેપના માત્ર આધારે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ કાયદાની દૃષ્ટિએ ટકી શકે એવી નથી.

૨૨. વિદ્વાન વકીલે આ અદાલતના રમેશ કુમાર વિ. છત્તીસગઢ રાજ્ય, (૨૦૦૧) ૯ એસસીસી ૬૧૮,ના અન્ય એક ચુકાદા પર પણ આધાર મૂક્યો. આ કેસમાં, આ અદાલતની ત્રણ-ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠને સમાન સ્વરૂપના કેસ પર વિચાર કરવાની તક મળી હતી. પતિ અને પત્ની વચ્ચેના વિવાદમાં, અપીલકર્તા પતિએ "તમે જે કરવું હોય તે કરવા માટે સ્વતંત્ર છો અને જ્યાં જવું હોય ત્યાં જાઓ" એમ કહ્યું હતું. ત્યારબાદ, અપીલકર્તા રમેશ કુમારની પત્નીએ આત્મહત્યા કરી. અદાલતે પરા ૨૦માં "પ્રેરણા"ના અર્થના વિવિધ પાસાઓનું પરિશીલન કર્યું છે. પરા ૨૦ નીચે મુજબ છે: (એસસીસી પૃ. ૬૨૯)

૨૦. પ્રેરણા એટલે કૃત્ય કરવા માટે ઉશ્કેરવું, પ્રોત્સાહિત કરવું, આગળ ધપાવવું, પ્રેરિત કરવું અથવા ઉત્તેજિત કરવું. પ્રેરણાની આવશ્યકતા પૂર્ણ કરવા માટે, ભલે તે અસર માટે અવશ્ય સ્પષ્ટ શબ્દો વપરાયા હોય તે જરૂરી નથી, અથવા પ્રેરણા શું ગણાય તે અનિવાર્ય રીતે અને વિશેષરૂપે પરિણામનો સંકેત આપતું હોવું જોઈએ તેમ નથી. તેમ છતાં, પરિણામને ઉત્તેજિત કરવાની વાજબી નિશ્ચિતતા

સ્પષ્ટપણે તારવી શકાય તેવી હોવી આવશ્યક છે. વર્તમાન કેસ એવો નથી કે જેમાં આરોપીએ પોતાના કૃત્યો કે અવગણના દ્વારા, અથવા સતત વર્તનપદ્ધતિ દ્વારા, એવી પરિસ્થિતિઓ ઊભી કરી હોય કે જેના કારણે મૃત્યુ પામનારને આત્મહત્યા કરવાનો સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ ન રહ્યો હોય; આવા સંજોગોમાં પ્રેરણા અનુમાનવામાં આવી શકી હોત. ગુસ્સા કે ભાવાવેશમાં બોલાયેલું એવું એક વાક્ય, જેના પરિણામો હકીકતમાં અનુસરવાનો ઇરાદો ન હોય, તેને પ્રેરણા કહેવાય નહીં.

આ કેસમાં, અદાલત આ નિષ્કર્ષે પહોંચી કે રેકૉર્ડ પર એવો કોઈ પુરાવો કે સામગ્રી ઉપલબ્ધ નથી, જેના પરથી અપીલકર્તા-આરોપીએ સીમાને આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરણી કે મદદરૂપ થવાની બાબતનો અનિવાર્ય અનુમાન કાઢી શકાય.

૨૩. પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય વિ. ઓરીલાલ જૈસવાલ (૧૯૯૪) ૧ એસ.સી.સી. ૭૩ માં, આ અદાલતે ચેતવણી આપી હતી કે:

૧૭.... અદાલતે પ્રત્યેક કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ તથા વિચારણામાં રજૂ કરાયેલા પુરાવાનું મૂલવણી કરવામાં અતિશય સાવચેત રહેવું જોઈએ, જેથી એ નિશ્ચય કરી શકાય કે પીડિતાને અપાયેલી નિર્દયતા હકીકતમાં તેને આત્મહત્યા કરીને જીવન ટૂંકાવા પ્રેરિત કરતી હતી કે નહીં. જો અદાલતને એવું જણાય કે આત્મહત્યા કરનાર પીડિતા સામાન્ય કજિયા, મતભેદ અને ઘરેલુ જીવનની

અસહમતીઓ પ્રત્યે અતિસંવેદનશીલ હતી, જે પીડિતા જે સમાજની સભ્ય હતી તેમાં એકદમ સામાન્ય બાબતો છે, અને એવી કજિયા, મતભેદ અને અસહમતીઓ સમાન પરિસ્થિતિમાં રહેલા વ્યક્તિને, નિશ્ચિત સમાજમાં, આત્મહત્યા કરવા પ્રેરિત કરે એવી અપેક્ષા રાખી ન શકાય, તો અદાલતનું અંતઃકરણ આરોપીને, જે આત્મહત્યા માટે ઉશ્કેરવાના અપરાધમાં આરોપિત છે, દોષી ઠરાવવાના આધાર પર સંતોષ પામવું ન જોઈએ.

૨૪. આ અદાલતે ચિત્રેશ કુમાર ચોપરા વિ. રાજ્ય (એન.સી.ટી. દિલ્લી સરકાર) (૨૦૦૯) ૧૬ એસ.સી.સી. ૬૦૫ માં આ જ પાસા, એટલે કે પ્રેરણાસહાયતાના વિષય સાથે વ્યવહાર કરવાનો અવસર મળ્યો હતો. અદાલતે “પ્રેરણા” અને “ઉશ્કેરણી” શબ્દોના શબ્દકોશીય અર્થની ચર્ચા કરી હતી. અદાલતે અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો હતો કે બીજા વ્યક્તિ દ્વારા કોઈ કૃત્ય કરવામાં પ્રેરણા આપવાની, ઉશ્કેરણી કરવાની અથવા ઉત્સાહિત કરવાની મનશા હોવી જોઈએ. દરેક વ્યક્તિની આત્મહત્યા કરવાની માનસિક વૃત્તિ અન્યથી ભિન્ન હોય છે. દરેક વ્યક્તિનો આત્મસન્માન અને સ્વાભિમાન અંગે પોતાનો આગવો વિચાર હોય છે. તેથી, આવા કેસોમાં લાગુ પડે એવું કોઈ એકસરખું સૂત્ર નિર્ધારિત કરવું શક્ય નથી. દરેક કેસનો નિર્ણય તેની પોતાની હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓના આધારે કરવો પડે છે.

૨૫. પ્રેરણા એ એવી માનસિક પ્રક્રિયા છે જેમાં કોઈ વ્યક્તિને ઉશ્કેરવામાં આવે છે અથવા કોઈ કાર્ય કરવામાં તેને ઈરાદાપૂર્વક મદદ કરવામાં આવે છે.

આત્મહત્યાને પ્રેરવા અથવા તેમાં મદદ કરવા માટે આરોપીની તરફથી કોઈ સકારાત્મક કૃત્ય વિના દોષસિદ્ધિ ટકી શકતી નથી. વિધાનમંડળની મનોકામના અને આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કરાયેલા ચુકાદાઓનું તાર્કિક સાર સ્પષ્ટ છે કે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવા માટે ગુનો કરવા અંગે સ્પષ્ટ દોષમનસિ છે તે જરૂરી છે. તેમાં એવો સક્રિય કૃત્ય અથવા સીધો કૃત્ય પણ આવશ્યક છે, જેના કારણે મૃતકે કોઈ વિકલ્પ ન દેખાતાં આત્મહત્યા કરી હોય, અને તે કૃત્યનો હેતુ મૃતકને એવી સ્થિતિમાં ધકેલવાનો હોવો જોઈએ કે તેણે આત્મહત્યા કરી.

૨૬. વર્તમાન કેસમાં, મૃતક નિઃસંદેહ સામાન્ય ચીડચીડાહટ, અણબનાવ અને મતભેદો, જે આપણા દૈનિક જીવનમાં થતા રહે છે, પ્રત્યે અતિસંવેદનશીલ હતી. પ્રત્યેક વ્યક્તિની માનવીય સંવેદનશીલતા અન્યથી ભિન્ન હોય છે. એક જ પરિસ્થિતિમાં વિવિધ લોકો જુદી રીતે વર્તે છે.

૨૭. જ્યારે આપણે આ કેસના તથ્યોનું સ્થિર થયેલી કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં સાવચેતીપૂર્વક સૂક્ષ્મ પરીક્ષણ અને આલોચનાત્મક મૂલવણી કરીએ છીએ, ત્યારે આ નિષ્કર્ષ સ્પષ્ટ બને છે કે અપીલકર્તા વિરુદ્ધ વિશ્વસનીય પુરાવા કે રેકૉર્ડ કોઈ સામગ્રી વિના કોઈ દોષસિદ્ધિ કાયદેસર રીતે ટકાવી શકાતી નથી. અપીલકર્તા સામે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ આરોપ ઘડવાનો આદેશ સ્પષ્ટપણે ત્રુટિયુક્ત અને અસ્થિર છે. કોઈપણ વિશ્વસનીય સામગ્રી વિના અપીલકર્તાને ફોજદારી મુકદ્દમાનો સામનો કરવા મજબૂર કરવું ન્યાયનો ઉપહાસ

થશે. પરિણામે, અપીલકર્તા સામે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ આરોપ ઘડવાનો આદેશ રદ કરવામાં આવે છે અને તેની સામે લંબિત તમામ કાર્યવાહી પણ રદ કરવામાં આવે છે.”

૮. રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રી પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અપીલકર્તાઓની સજા મરણાસન્ન નિવેદન પર આધારિત છે અને, આક્ષેપિત મરણાસન્ન નિવેદન સિવાય, આરોપી દ્વારા મૃતકને માનસિક તથા શારીરિક હેરાનગતિ આપવામાં આવતી હતી તે અંગે અન્ય કોઈ પુરાવો નથી. મરણાસન્ન નિવેદનની વિશ્વસનીયતાનો પ્રશ્ન માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ગોપાલ વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યના કેસમાં, ૨૦૦૯ (૨) જીએલએચ ૪૮૯માં પ્રકાશિત, વિચાર્યો હતો. ઉક્ત કેસનો નિર્ણય કરતાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

“૮. એકથી વધુ મરણોન્મુખ નિવેદનોના સ્વરૂપમાં પુરાવાની મૂલવણી સંબંધિત કાયદો સુસ્થિર છે. તદનુસાર, અપીલ નહીં, પરંતુ મરણોન્મુખ નિવેદનોની વિશ્વસનીયતા જ ફરિયાદ પક્ષના કેસને વજન આપે છે. જો મરણોન્મુખ નિવેદન સ્વૈચ્છિક, વિશ્વસનીય અને યોગ્ય માનસિક અવસ્થામાં કરવામાં આવેલું જણાય, તો તે કોઈપણ સમર્થન વિના આધારરૂપ માનવામાં આવી શકે છે. નિવેદન સમગ્રપણે સુસંગત હોવું જોઈએ. જો મૃતકને આવાં મરણોન્મુખ નિવેદનો આપવા માટે અનેક અવસરો મળ્યા હોય, અર્થાત્ જો એકથી વધુ મરણોન્મુખ નિવેદનો હોય, તો તે પરસ્પર સુસંગત હોવા જોઈએ. (જુઓ: કુન્દુલા બાલા સુબ્રહ્મણ્યમ

વિ. આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય [૧૯૯૩ ૨ એસસીસી ૬૮૪]. જોકે, જો એક મરણોન્મુખ નિવેદન અને બીજા વચ્ચે કેટલીક અસંગતતાઓ જણાય, તો અદાલતે તે અસંગતતાઓનું સ્વરૂપ તપાસવું પડે છે, એટલે કે, તે મહત્વપૂર્ણ છે કે નહીં. વિવિધ મરણોન્મુખ નિવેદનોની સામગ્રીનું પરીક્ષણ કરતી વખતે, આવી પરિસ્થિતિમાં અદાલતે વિવિધ આસપાસની હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓના પ્રકાશમાં તેનું નિરીક્ષણ કરવું પડે છે.

૯. નોંધનીય છે કે વડી અદાલતે પોતે જ આ અવલોકન કર્યું હતું કે તે જ રાત્રે આશરે ૦૪૩૫ કલાકે કાર્યકારી અધિકારી, (પીડબ્લ્યુ ૯) દ્વારા લખવામાં આવેલ મરણોન્મુખ નિવેદન (આંક પી૧૧) એફઆઈઆર અને એએસઆઈ બલરામ (પીડબ્લ્યુ ૮) દ્વારા લખવામાં આવેલ અગાઉના મરણોન્મુખ નિવેદન (આંક પી૩) સાથે સુસંગત નહોતું, કારણ કે તેમાં ભિન્ન પ્રેરણાઓ વર્ણવવામાં આવી છે. આ એકમાત્ર ભિન્નતા નથી. અન્ય અનેક વિસંગતિઓ પણ છે, એટલું જ નહીં પરંતુ તેણી ઉપર કેરોસિન છાંટવામાં આવ્યું અને ત્યારબાદ તેને આગ લગાવવામાં આવી હોવાનું જે રીત અંગે કહેવામાં આવ્યું છે તેમાં પણ વિસંગતિઓ છે.

૧૦. તેથી, વિસંગતતાઓ છેલ્લા નિવેદનને શંકાસ્પદ બનાવે છે. અસંગતતાઓનું સ્વરૂપ એવું છે કે તે નિશ્ચિતરૂપે મહત્વપૂર્ણ છે. તેવી સ્થિતિમાં, અપીલકર્તાને દોષિત ઠરાવવું અસુરક્ષિત રહેશે. દોષસિદ્ધિ રદ કરવામાં આવે છે અને

અપીલકર્તાને આરોપોમાંથી નિર્દોષ મુક્ત કરવામાં આવે છે. તેને તરત જ મુક્ત કરવામાં આવે.”

૯. ઉપરોક્ત અવલોકનો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જો મરણોન્મુખ નિવેદન સ્વૈચ્છિક, વિશ્વસનીય અને માનસિક રીતે સક્ષમ અવસ્થામાં કરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાય, તો માત્ર તેના પર કોઈપણ પુષ્ટિકરણ વિના આધાર રાખી શકાય છે. વર્તમાન કેસમાં, મૃતકના બધા નજીકના સંબંધીઓએ સ્પષ્ટ અને નિર્ધારિત રીતે જણાવ્યું છે કે ઘટનાના સમયથી લઈને તેના મૃત્યુ સુધી મૃતક બેભાન હતી અને બોલી શકતી નહોતી; તેથી, learned trial Judge એ મરણોન્મુખ નિવેદન—આંક ૨૭ પર આધાર રાખવો ન જોઈએ હતો. રેકર્ડ પુરાવાથી પણ એવું કહી શકાય નહીં કે મૃતક કોઈપણ નિવેદન આપવા માટે માનસિક રીતે સક્ષમ અવસ્થામાં હતી. તેથી, ફરિયાદ પક્ષ એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે કે મૃતક સાથે ફૂર વર્તન કરવામાં આવ્યું હતું અથવા ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ના આવશ્યક તત્વો પૂર્ણ થાય છે. એટલું જ નહીં, ફરિયાદ પક્ષ એ પણ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે કે આરોપીએ ગુનામાં પ્રેરણા આપી હતી.

૧૦. સર્વોચ્ચ અદાલતના એસ.એસ. છીના (ઉપરોક્ત)ના અવલોકનો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે આરોપીના તરફથી આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવા અથવા તેમાં મદદરૂપ થવાની કોઈ સકારાત્મક ક્રિયા વિના દોષસિદ્ધિ ટકી શકતી નથી. વિધાનમંડળની મનોવૃત્તિ તથા સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નક્કી કરાયેલા કેસોના

અનુપાત પરથી સ્પષ્ટ છે કે આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને દોષિત ઠરાવવા માટે ગુનો કરવા અંગે સ્પષ્ટ દોષમનઃસ્થિતિ હોવી આવશ્યક છે. તેમાં એવો સક્રિય અથવા સીધો કૃત્ય પણ આવશ્યક છે, જેના પરિણામે મૃતકે કોઈ વિકલ્પ ન દેખાતાં આત્મહત્યા કરી હોય, અને તે કૃત્ય એવો હેતુ રાખીને કરવામાં આવ્યું હોવું જોઈએ કે મૃતક આવી સ્થિતિમાં પહોંચી જાય અને આત્મહત્યા કરી બેસે. તેથી, સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણય તથા શ્રી પંચાલ દ્વારા ઉલ્લેખિત નિર્ણયોના કસોટીપર પણ, ફરિયાદ પક્ષ એ આરોપ સાબિત કરી શક્યો નથી કે આરોપીની કાર્યવાહી એવી હતી કે જેના કારણે મૃતકનું મૃત્યુ થયું અને તે તેના પર આરોપરૂપે સ્થિર થયું. મૃતક આરોપી સાથે રહેતી ન હતી. તેથી, એવું કહી શકાય નહીં કે મૃતક દ્વારા કરાયેલી આત્મહત્યાની જવાબદારી આરોપી પર હતી.

૧૧. સર્વોચ્ચ અદાલતે કુલદીપ કૌર વિ. ઉત્તરાખંડ રાજ્યના કેસમાં, જેનો અહેવાલ (૨૦૧૪) ૧૦ એસસીસી ૫૮૪ માં પ્રકાશિત છે, નીચે મુજબ નોંધ્યું છે:—

“૧૧. શ્રી અહમદીએ દલીલ કરી હતી કે નીચલી અદાલતનો ફરિયાદીને ધારા ૩૦૬, આઈપીસી હેઠળ દોષિત ઠરાવવાનો નિષ્કર્ષ અનુમાન અને કલ્પનાઓના આધારે છે. અપીલકર્તા સંબંધિત તેના ચુકાદામાં નીચલી અદાલતે મૃતકની ડાયરીમાંથી એક પંક્તિ ઉદ્ધૃત કરી છે, જેમાં લખેલું છે કે “હજુ પણ તે ઈચ્છે છે કે હું મોડી રાત સુધી કામ કરું.” દલીલ કરવામાં આવે છે કે નીચલી અદાલતે એ

અનુમાન કરવામાં ભૂલ કરી છે કે મૃતક જ્યારે પોતાની ડાયરીમાં ઉપરોક્ત પંકિત લખે છે, ત્યારે તે અપીલકર્તાનો ઉદ્દેશ કરે છે. વધુમાં દલીલ કરવામાં આવે છે કે અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ રદ કરવાપાત્ર છે, કારણ કે બંને નીચલી અદાલતો એ મૂલવવામાં નિષ્ફળ રહી કે ફરિયાદ પક્ષે રેકૉર્ડ પર કોઈ પણ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી કે આત્મહત્યા અને આક્ષેપિત ફૂરતા વચ્ચે સીધો અને વાજબી સંબંધ હતો. બંને નીચલી અદાલતોએ એ નિષ્કર્ષ આપ્યો હતો કે દહેજની કોઈ માગણી નહોતી અથવા દહેજની માગણીના સંદર્ભમાં મૃતક સાથે કોઈ ફૂરતા કરવામાં આવી નહોતી, અને ધારા ૩૦૪ખ, ૪૮૮અ આઈપીસી તથા દહેજ પ્રતિબંધ અધિનિયમની ધારા ૩ અને ૪ હેઠળ અપીલકર્તાને આરોપમાંથી નિર્દોષ છોડી મુક્યો હતો; તેથી નીચલી અદાલતો એ વિરોધાભાસી દૃષ્ટિકોણ પર આવી શકી ન હોત કે મૃતકે અપીલકર્તા દ્વારા કરવામાં આવેલી ફૂરતાના કારણે આત્મહત્યા કરી હતી. ડાયરીમાં પણ મૃતકે અપીલકર્તા વિરુદ્ધ એક પણ શબ્દ લખ્યો નથી. ડાયરીનો પરિશીલન માત્ર એટલું દર્શાવે છે, જેમ કે નીચલી અદાલતે મૃતકના પતિ સહિત અન્ય આરોપીઓની ટ્રાયલમાં પોતાના નિર્ણયમાં પણ નોંધ્યું છે, કે મૃતકા હતાશ હતી અને જીવનમાં કોઈ રસ બાકી રાખ્યો નહોતો.

૧૨. રાજ્ય તરફથી હાજર માનનીય વકીલે આ વાતનો ઇનકાર કર્યો નથી કે નીચલી અદાલતે પતિ, સસરા, દિયર અને બે નણંદોને નિર્દોષ છૂટકારો આપીને પસાર કરેલા નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામે રાજ્યે અપીલ દાખલ કરી હતી, પરંતુ તે વડી અદાલતે ફગાવી દીધી હતી. તેમ છતાં, રાજ્ય દ્વારા આ અદાલત

સમક્ષ કોઈ વધુ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી નથી. માનનીય વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ભારતીય દંડ સંહિતા ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ સંપૂર્ણપણે યોગ્ય છે.

૧૩. અમે નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદાનો તેમજ વડી અદાલતના ચુકાદાનો પણ પરિશીલન કર્યો છે. અમે તે ચુકાદાઓનું પણ અવલોકન કર્યું છે, જેમના દ્વારા પતિ, સસરા, દિયર અને બે નણંદોને નીચલી અદાલત દ્વારા નિર્દોષ છોડવામાં આવ્યા હતા અને વડી અદાલત દ્વારા તે મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું. આ અપીલકર્તાના સંદર્ભમાં, દહેજ હેરાનગતિના આરોપોમાં તેણીને પણ નિર્દોષ છોડવામાં આવી છે, પરંતુ તે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ દોષિત ઠરાવવામાં આવી છે.

૧૪. મૃતકના પતિ સંબંધિત નીચલી અદાલતના ચુકાદાનો અવલોકન કરવાથી જણાય છે કે મૃતકના પિતા પીડબ્લ્યુ-૧એ પોતાના પ્રતિપરીક્ષણમાં જણાવ્યું હતું કે સગાઈના દિવસથી લઈને લગ્નના વિધિવત સંપન્ન થવા સુધી આરોપીઓ દ્વારા કોઈ દહેજની માગ કરવામાં આવી નહોતી. જે કંઈ સ્ત્રીધન આપવામાં આવ્યું હતું તે રિવાજ મુજબ અને તેમની ઈચ્છા મુજબ પોતાની પુત્રીને ભેટરૂપે આપવામાં આવ્યું હતું. તેમણે આગળ જણાવ્યું હતું કે તેમની પુત્રીએ તેમને એવું કહ્યું નહોતું કે ઉપકાર સિંહની ગેરહાજરીમાં દહેજના મુદ્દે પોતાની સાસુ, સસરા, નણંદ, પતિ અને મોટાભાભી કારણે તે પોતાના વૈવાહિક ઘરમાં નિરાશ રહી હતી. સાક્ષીએ પોતે જણાવ્યું હતું કે તેમની પુત્રીએ કોઈ કારણ વિના આત્મહત્યા કેમ કરી, તે

માત્ર ઈશ્વર જ જાણે છે. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે કહેવું યોગ્ય છે કે આરોપીઓએ તેમની પુત્રીને આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરણા આપી નહોતી અને ન તો તેમને ત્રાસ આપ્યો હતો.

૧૫. અમે આ બાબતમાં અત્યંત ચિંતાપૂર્વક વિચારણા કરી છે અને ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાનું વિશ્લેષણ કર્યું છે. અમારા સુવિચારિત મત અનુસાર, અપીલકર્તા વિરુદ્ધ રજૂ થયેલું પુરાવું સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળનો કેસ પુરવાર કરતું નથી. ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાના આધારે માત્ર અપીલકર્તાની દોષસિદ્ધિ ટકી શકતી નથી. કેસની હકીકતો અને ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતાં, નીચલી અદાલતે વર્તમાન અપીલકર્તા સિવાયના તમામ આરોપીઓને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો અને તે ચુકાદાને વડી અદાલતે પણ પુષ્ટિ આપી હતી. અપીલકર્તા વિરુદ્ધ નીચલી અદાલતે આપેલા અને વડી અદાલતે પુષ્ટિ કરેલા દોષસિદ્ધિના ચુકાદા સાથે સહમત થવા માટે અમને કોઈ મજબૂત કારણ દેખાતું નથી.

૧૬. સર્વોચ્ચ અદાલતની ઉપરોક્ત ટીકાઓ તથા રેકૉર્ડમાંથી ઉદ્ભવતી તથ્યાત્મક પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતા, એવું કહી શકાય નહીં કે આરોપીએ એવી ક્ષરતા આચરી હતી કે જેના પરિણામે મૃતકને આત્મહત્યા કરવા પ્રેરણા મળે. પુરાવા પણ અત્યંત ઢ્રઢ છે અને સ્પષ્ટ થાય છે કે આરોપીએ માત્ર મૃતકને એટલું જ જણાવ્યું હતું કે જ્યારે સોનાની અંગૂઠી અને ઘડિયાળ તેની કસ્ટડીમાં હતા,

ત્યારે તેને એવો સંદેહ હતો કે તેણીએ તે ચોરી લીધાં હતાં. ઉપરોક્ત સર્વોચ્ચ અદાલતની ટીકાઓના પ્રકાશમાં તથા રેકૉર્ડ પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતા, ફરિયાદ પક્ષ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૬ હેઠળ આરોપી સામે કોઈ અપરાધ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયું છે; તેથી, હું આ મતનો છું કે નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરવો આવશ્યક છે.

૧૩. ઉપરોક્તમાં આધાર તરીકે મૂકાયેલ પુરાવા તથા ચુકાદાઓનું સૂક્ષ્મ પરીક્ષણ કર્યા બાદ, આરોપી પર આક્ષેપિત ગુનામાં દોષિત ઠરાવી શકાત ન હોત, કારણ કે એવું કહી શકાય તેમ નથી કે આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલી શારીરિક તથા માનસિક યાતનાના પરિણામે મૃતકનું મૃત્યુ થયું હતું. એવું જણાય છે કે ન્યાયાધીશે આરોપીને માત્ર અનુમાન અને કલ્પનાઓના આધાર પર દોષિત ઠરાવ્યા છે અને આ ચુકાદો પુરાવા પર આધારિત નથી, જે રેકૉર્ડ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે. તેથી, પડકારાયેલ વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશના ચુકાદાને રદ કરીને અપીલ મંજૂર કરવામાં આવવી જરૂરી છે.

૧૪. ફોજદારી અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. અમદાવાદના માનનીય એડિશનલ સીટી સેશન્સ જજ દ્વારા સેશન્સ કેસ નં. ૧૪/૧૯૯૪ માં ૧૩.૬.૧૯૯૭ના રોજ પસાર કરાયેલ ચુકાદો અને આદેશ રદ કરવામાં આવે છે. આરોપી-અપીલકર્તાઓ સામે મૂકાયેલા આરોપોમાંથી તેઓને નિર્દોષ છૂટકારો આપવામાં આવે છે. આરોપીઓ જામીન પર હોવાથી, તેમને શરણ થવાની

આવશ્યકતા નથી. જામીન અને જામીનખત મુક્ત કરવામાં આવે છે. જો કોઈ જામીનદાર હોય, તો તેને મુક્ત કરવામાં આવે છે. આરોપીઓ દ્વારા ભરવામાં આવેલ દંડ, જો કોઈ હોય, તો પ્રતિવાદી-રાજ્ય દ્વારા તેમને પરત કરવામાં આવે. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી તત્કાળ સંબંધિત નીચલી અદાલતમાં પરત મોકલવામાં આવે.

સહી/-

(કે.જે. થાકેર, ન્યાયાધીશ)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.